

**Opinia do ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju
(druk nr 433)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Opiniowana ustawa została uchwalona 9 maja 2007 roku na 41 posiedzeniu Sejmu. W założeniu ustawodawcy opiniowana ustawa rozpocznie pierwszy etap reformy polskiego systemu badań i nauki. Założenie to ma być zrealizowane poprzez zmianę systemu finansowania badań naukowych i prac rozwojowych. W tym celu opiniowana ustawa tworzy Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, określane w dalszej części opinii jako "Centrum". Będzie to państwowa osoba prawna, powołana do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej i innowacyjnej państwa.

Jako podstawowe zadanie Centrum ustawa wskazuje realizację strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych, zdefiniowanych jako wymagające znacznych nakładów programy określone w Krajowym Programie Badań Naukowych i Prac Rozwojowych, obejmujące zadania badawcze i definiujące w sposób mierzalny oczekiwane efekty. Strategiczne programy będą ustanawiane przez ministra właściwego do spraw nauki.

Inne zadania Centrum będą polegały m.in. na wspieraniu komercjalizacji i innych form transferu wyników badań naukowych i prac rozwojowych do gospodarki oraz wspieraniu rozwoju kadry naukowej, ze szczególnym uwzględnieniem młodych naukowców.

Opiniowana ustawa przewiduje, że organami Centrum będą Dyrektor i Rada Centrum.

Dyrektor będzie powoływany przez ministra właściwego do spraw nauki spośród dwóch kandydatów wyłonionych w drodze konkursu przeprowadzanego przez Radę. Zadaniem Dyrektora będzie kierowanie działalnością Centrum oraz reprezentowanie go na zewnątrz. Ponadto Dyrektor będzie ustalał zadania badawcze i warunki ich realizacji, w tym będzie

ogłaszał konkurs, określał szczegółowe warunki jego przeprowadzenia, a także dokonywał wyboru wykonawców zadania badawczego.

Rolą Rady Centrum będzie wyrażanie opinii w sprawach związanych m.in. z określaniem proponowanych zadań badawczych służących realizacji strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych, ustalaniem warunków konkursu na wykonanie zadań badawczych oraz ustanawianiem zespołów ekspertów.

Nadzór nad działalnością Centrum oraz nad pracą Dyrektora Centrum będzie sprawował minister właściwy do spraw nauki.

Do podmiotów uprawnionych do realizacji zadań badawczych opiniowana ustawa zalicza samodzielne jednostki naukowe posiadające kategorię nadaną w wyniku oceny parametrycznej, jednostki naukowe wchodzące w skład sieci naukowych lub konsorcjów naukowo-przemysłowych i jednostki organizacyjne prowadzące działalność badawczo-rozwojową (pod warunkiem osiągnięcia rocznych przychodów netto ze sprzedaży wytworzonych przez nie wyników badań o równowartości w złotych 400 000 euro).

Wybór wykonawcy zadania badawczego będzie następował w drodze konkursu, po którym zawarta zostanie umowa na wykonanie zadania badawczego.

W myśl opiniowanej ustawy Centrum będzie prowadziło samodzielną gospodarkę finansową na podstawie rocznego planu finansowego. Głównymi przychodami Centrum będą dotacje celowe i podmiotowe. Pozostałe środki finansowe pozyskiwane przez Centrum będą mogły pochodzić z funduszy Unii Europejskiej, międzynarodowych programów badawczych, komercjalizacji wyników prowadzonych badań oraz zapisów i darowizn.

Na podstawie zmian do ustawy z dnia 18 października 2006 roku o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów Dyrektor Centrum zostanie zaliczony do kręgu osób pełniących funkcje publiczne i będzie zobowiązany do złożenia oświadczenia lustracyjnego.

Na mocy przepisów przejściowych pierwszego Dyrektora Centrum i jego zastępców będzie powoływał na rok, bez zachowania trybu konkursowego, minister właściwy do spraw nauki. Minister ustali także, w terminie do dnia 15 lipca 2007 roku, plan finansowy Centrum na rok bieżący.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Opiniowana ustawa powstała w oparciu o projekt rządowy (druk sejmowy nr 1492) złożony w Sejmie 6 marca 2007 roku. Ustawa była skierowana do Komisji Nadzwyczajnej do

rozpatrzenia projektów ustaw związanych z koalicyjnym programem rządowym "Solidarne Państwo". Poprawki przyjęte w Komisji miały charakter porządkujący i nie zmieniły w sposób zasadniczy rządowej wersji projektu ustawy (druk sejmowy nr 1634). W toku II czytania zgłoszono 18 poprawek (druk sejmowy nr 1634-A). Najistotniejsze z nich, nieprzyjęte przez Sejm w III czytaniu, dotyczyły:

- przyznania praw własności przemysłowej powstałych w wyniku realizacji zadań badawczych finansowanych lub współfinansowanych przez Centrum twórcom , a nie jak zakłada ustawa Skarbowi Państwa,
- skreślenia przepisów przejściowych, normujących odstępstwa od wyłaniania Dyrektora Centrum i jego zastępców w drodze konkursu oraz ustalania planu finansowego na rok 2007 przez ministra właściwego do spraw nauki.

Najważniejsze poprawki przyjęte przez Sejm w III czytaniu to:

- rozszerzenie katalogu zadań Centrum o prowadzenie systematycznej ewaluacji efektów realizowanych programów badań naukowych i prac rozwojowych oraz ocenę ich wpływu na rozwój nauki i gospodarki,
- zmiana składu i liczebności Rady Centrum,
- wprowadzenie wymogu posiadania wyższego wykształcenia w odniesieniu do kandydata na Dyrektora Centrum.

III. Uwagi szczegółowe

1. W art. 1 w ust. 4 zawarto upoważnienie dla ministra właściwego do spraw nauki do wydania aktu wykonawczego nadającego Centrum statut. Należy podnieść, że zakres spraw przekazanych do uregulowania dotyczący wartości majątku, powyżej której rozporządzenie majątkiem Centrum wymaga opinii Rady Centrum, jest zbędny w tym przepisie. Jest to związane z tym, że kwestie te zostały uregulowane w art. 14 ust. 1 pkt 4, a ponadto określenie "zakres zadań i tryb pracy organów Centrum" obejmuje sprawy dotyczące rozporządzania majątkiem Centrum.

Propozycja poprawki:

- *w art. 1 w ust. 4 skreśla się wyrazy " , a także wartość majątku, powyżej której rozporządzenie majątkiem Centrum wymaga opinii Rady Centrum".*

2. Art. 4 ust. 2 dotyczy kwestii związanych z prawami własności przemysłowej powstałymi w wyniku realizacji zadań badawczych finansowanych przez Centrum. Należy zwrócić uwagę, że opiniowana ustawa wprowadza nietypową konstrukcję prawną, w myśl której prawa te będą przysługiwały Skarbowi Państwa, a nie twórcy. Jest to odstępstwo od podstawowej zasady prawa własności przemysłowej, w myśl której uprawnionym jest twórca.

Takie rozwiązanie nie uwzględnia także faktu, że Centrum posiada osobowość prawną. W związku z tym jest samodzielną osobą prawną, mogącą wykonywać uprawnienia wynikające z praw własności przemysłowej, bez konieczności przypisywania tych zadań Skarbowi Państwa.

Ponadto w przepisie tym posłużono się potoczną terminologią ("właściciel praw własności przemysłowej"), która jest nieadekwatna do zagadnień prawa własności przemysłowej.

3. Zgodnie z art. 4 ust. 2 będzie możliwe udzielanie pomocy publicznej za pośrednictwem Centrum. W związku z tym należy wyjaśnić czy w świetle art. 2 pkt 12 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 roku o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej Centrum może być uznane za "podmiot udzielający pomocy".
4. Art. 8 ust. 2 pkt 3 statuuje wymóg niekaralności w odniesieniu do kandydata na Dyrektora Centrum. Należy zwrócić uwagę, że element umyślności odnosi się wyłącznie do przestępstwa, a nie dotyczy przestępstwa skarbowego. Oznacza to, że na stanowisko Dyrektora Centrum nie będzie mogła kandydować osoba skazana prawomocnym wyrokiem za nieumyślne przestępstwo skarbowe. Należy wyjaśnić czy takie rozwiązanie jest zgodne z intencjami ustawodawcy.

Propozycja poprawki:

- w art. 8 w ust. 2 w pkt 3 wyrazy *"przestępstwo popełnione umyślnie lub przestępstwo skarbowe"* zastępuje się wyrazami *"umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe"*.

5. Art. 8 ust. 3 wymaga korekty językowej.

Propozycja poprawki:

- w art. 8 w ust. 2 w pkt 3 wyraz *"więcej"* zastępuje się wyrazem *"dłużej"*.

6. Należy zwrócić uwagę na redakcję art. 12 ust. 4 pkt 3, który zawiera przesłanki odwołania członka Rady Centrum. Wśród tych przesłanek wymienia się "niewypełnienie obowiązków". Literalne brzmienie przepisu będzie przesądzało o tym, że jednorazowe niewypełnienie obowiązków (a nie ich dłuższe niewypełnianie) będzie mogło stanowić podstawę do odwołania członka Rady.

Propozycja poprawki:

- w art. 12 w ust. 4 w pkt 3 wyraz *"niewypełnienia"* zastępuje się wyrazem *"niewypełniania"*.

7. W art. 13 w ust. 4 posłużono się nieprawidłową składnią ("Rada podejmuje opinie").

Propozycja poprawki:

- w art. 13 w ust. 4 wyrazy *"podejmuje opinie"* zastępuje się wyrazami *"wydaje opinię w drodze uchwały podjętej"*.

Agata Karwowska-Sokołowska

Główny specjalista ds. legislacji